כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים

הַמַּאֲמָר הַשְּׁבוּעִי

מאמר

קול דודי

האדמו"ר הזקן

שבוע פרשת שמות

הַמַּאֲמָר
הַשְּׁבוּעִי

מאמר

קוֹל דּוֹדִי

האדמו"ר הזקן

שבוע פרשת שמות

בע"ה

אנחנו ב"ה בשבוע שני לחודש טבת – שבוע פרשת שמות – ואנו נכנסים לימי השובבי"ם, עם מאמרי חסידות המבארים ומאירים לנו באור פנימי את הימים הללו. השבוע נעסוק במאמר קול דודי של אדמו"ר הזקן מספרו תורה-אור, העוסק בביאור יציאת מצרים בנפש היהודי – יסודי והופך מבט אודות ההתמודדות שלנו בשלל רבדי עבודת ה' שלנו.

המאמר שלנו מעמיק בזוהר המובא רבות בספרי החסידות המתאר את עבודת מצרים כגלות פנימית בכל ימינו בלימוד התורה הקדושה ושאר עבודת המדות. כמו כן אנו מקבלים במאמר ביאור פנימי למה הדברים 'נתקעים' לנו ולמרות שאנו מבינים דברים גדולים ואמיתיים – הם אינם חודרים לנו אל הלב.
מתנה אמיתית במאמר היא היסודיות והעקביות לבאר את הגלות הפנימית שלנו בפרטות: בעבודת ההתבוננות והתפילה, לימוד הגמרא, פלפול ועיון ההלכה, עבודת המדות – וכמובן כיצד מתמודדים עם כך באופן נכון.
המלצה אישית: היה נראה לנו באופן מובהק כיצד המאמר באופן עקבי מסביר שכל הגלות היא 'גלות הדעת', והשתדלנו לבאר בכל שלב מהי גאולת הדעת – ההתקשרות עם ה' – המתרחשת בו ובונה קומה נוספת של חיבור עם ה'.
בע"ה נשתדל שהמאמרים יהיו 'שובביים' בשבועות הקרובים:)

חן חן לכל החברים! ימי שובבי"ם מאירים ושמחים!

ראש-חדש כסלו,
חברי המערכת - מגדל העמק

חברי המערכת:
מנחם רוזנצוויג, אחיה מרקוביץ ואביעד בר-לוי

תוכן:

"קול דודי" - מבואר..... ג

"קול דודי", תורה אור שמות דף נ עמוד ד (אדמו"ר הזקן).....כא

נקודה למחשבה.....כח

"קול דודי"

(אדמו"ר הזקן, תורה אור שמות דף נ עמוד ד)

מבואר

א. יציאת מצרים – סיפור רוחני; מה אנחנו רוצים להבין כאן במאמר

> **קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות. שדילג קץ הישועה מת"ל לרד"ו שנה.**

הפסוק אומר "קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות", ואומר המדרש שהדילוג המתואר – בו מגיע ה', 'דודי', לגאול את עם ישראל – הוא הדילוג של גלות מצרים שארכה 210 (רד"ו) שנים במקום 430 (ת"ל) [כמו שאם אדם ילך על ראשי ההרים הוא יחסוך המון הליכה...]

אם כן, גאולת מצרים מתבטאת ב'דילוג' על ההרים.

> **ולהבין ענין הגאולה ברוחניות כענין שכתוב הושיעה לו ימינו. וכתיב צדיק ונושע.**

המאמר יעסוק להבין מהי גאולה ברוחניות, כפי שמתארים הפסוקים: "הושיעה לו ימינו" – ה' מושיע את הימין שלו כביכול, והיינו גאולה ברוחניות (שכן ודאי שימינו של ה' אינה גשמית אלא מהות רוחנית); וכן "צדיק ונושע" – רואים שהצדיק, מהות רוחנית, צריך ישועה.

> **וצריך להבין תחלה ענין הגלות וירידה צורך עלייה כמ"ש** [כמו שכתוב] **אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה. וכתיב וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה דהיינו על הר סיני בשעת מ"ת** [מתן תורה] **שהי' גילוי אלהותו ית' פנים אל פנים.**

כדי להבין את הגאולה הרוחנית, צריך להבין מהי הגלות, הירידה, שהיא "צורך (-גורמת ומביאה) עליה (-גאולה)". וכמו שמתאר הפסוק "אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עָלֹה" – רואים בפירוש כי הירידה קשורה בקשר אמיץ עם העליה וזהו מהלך אחד; ניתן להבחין בכך שהיציאה ממצרים (וממילא גם השהות בה) מביאה ומוליכה אל מדרגה חדשה – "וזה לך האות כי אנכי שלחתיך (-והכל פה מתוכנן במהלך אחד), בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", והיינו הר סיני בו היה מתן תורה והיה גילוי עצום ורב – "פנים בפנים דיבר ה' עמכם".

> **ולהבין זה צריך להבין פי' הפסוק אנכי ארד עמך מצרימה שלכאורה אינו מובן שלשון זה לא שייך כ"א** [כי אם] **בלשון**

> **בנ"א [בני אדם] שמתחלה לא היה במקום ההוא ועכשיו יורד לשם משא"כ [מה שאין כן] אצלו ית' הלא כתיב את השמים ואת הארץ אני מלא וגו'.**

בכדי להבין את ה"ירידה צורך עליה" יש להבין מהי המשמעות שהקדוש ברוך הוא ("אנכי") יורד ("ארד עמך מצרימה"). הרי ירידה שייכת רק אצלנו, כנבראים, שאם אנחנו נמצאים פה – אנחנו לא שם ועלינו 'לרדת' על מנת להגיע למקום נמוך יותר. אך הקב"ה הוא נמצא בכל מקום, וכפי שאומר הפסוק "את השמים ואת הארץ אני מלא", ואם כן, כיצד הוא יכול 'לרדת'? על כן צריך להבין מה ה' מתכוון בכך שהוא מספר לנו שהוא 'יורד' עמנו למצרים.

> **אך הענין דהנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] מזכירין יצי"מ [יציאת מצרים] בלילות פי' בכל הגליות ושעבוד הדומות ללילות שכל בחי' הגלות הוא בחי' גלות מצרים. וכן ענין הגאולה כתיב כימי צאתך מאמ"צ [מארץ מצרים] אראנו נפלאות**

אך באמת, העניין הוא ברוחניות, כפי שנדרש אודות יציאת מצרים אשר חז"ל תיקנו להזכירה בלילות, והיינו בכל הזמנים בהם הקדוש ברוך הוא נסתר ומכוסה – גלויות. הסיבה שיש להזכיר את יציאת מצרים בכל מצב של לילה-גלות-הסתר, היא משום שכל הגלויות הן כמו גלות מצרים; כמו כן ניתן גם לראות כי הגאולה של כל הגלויות – הגאולה השלימה – היא כגאולת מצרים כפי שאומר הפסוק "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

> **וכמו שהיה גלות מצרים בעבודה קשה בחומר ובלבנים וגו'. כך בכל בחי' גלות אף שאין דוגמתן ממש בגשמיות מ"מ [מכל מקום] יש בחי' עבודה קשה בחומר ובלבנים ברוחניות. וכמ"ש [וכמו שכתוב] בר"מ [ברעייא מאמנא] בחומר דא קל וחומר. ובלבנים דא לבון הלכתא. ובכל עבודה בשדה דא ברייתא:**

אמנם, בגשמיות רואים שהצרות והגלויות הן שונות מיציאת מצרים. על כן מתפרשת הכוונה שההסתר הרוחני הקיים במהלך הגלויות, הינו אותו הסתר שהיה בגלות מצרים. כך מפורט בזהר כי הפסוק "וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה" מבטא את הצורך שלנו בלימוד והסתבכות ב'קל וחומר' (-בחומר), ללבן הלכות (-ובלבנים), ולהתעסק בברייתות (-ובכל עבודה בשדה), משום שדבר ה' אינו בהיר בהיותנו בגלות.

- אחר שהבנו כי ישנה גלות רוחנית בירידה למצרים, אדמו"ר הזקן יעסוק בלבאר את הזהר הנ"ל על מנת להבין מהי הירידה והעליה אצל ה' ("אנכי ארד עמך כו'"), וכן מהי הגאולה שתהיה ברוחניות, ומהו ה'דילוג' של ה' "על ההרים".

ב. גאולה – גילוי אחדות ה' בבהירות; גלות (מצרים) – נתק בין המחשבות ללב

> **ולהבין זה הנה דרשו בהגדה שמררו חיי אבותינו במצרים.**

בכדי להבין מהם אותם "חייהם" שמיררו המצרים ("וימררו את חייהם"), נלמד ממה שאמר בעל ההגדה של פסח "שמררו **חיי אבותינו** במצרים", והיינו שהם מיררו את החיות של האבות שלנו.

> **פי' כי האבות הן המדות אהוי"ר** [אהבה ויראה] **ורחמנות וחיותם הם המוחין שהן החו"ב** [החכמה ובינה] **בגדלות ה' לדעת כי אין עוד מלבדו בשמים ממעל ועל הארץ מתחת למעלה עד אין קץ ולמטה [עד] אין תכלית ולד' סטרין. שבהשכלה והבנה זו נולדה ונתעוררה מדת האהבה בקרב כל א' ואחד. וכן היראה כי כל ניצוץ מישראל יש בו בחי' אהבה ויראה והן הן עצמות הנשמה כמ"ש במ"א** [במקום אחר].

האבות שלנו – אברהם יצחק ויעקב – ברוחניות, הינם שלשת המדות העיקריות בנפש האדם – אהבה, יראה ורחמנות[1]. (ניתן גם לומר כי הנקודות המנחות ומדריכות אותנו בחיים, ה'אבות' הפסיכולוגיים שלנו, הם המידות-נטיות שלנו).

החיות של האבות, המידות, היא המוחין שלנו: ההתבוננות בגדולה של ה' ש'אין עוד מלבדו' בכל המציאות, ובכל הצדדים השונים שבה – מולידה ומעוררת את האהבה והיראה שיש לכל אחד ואחד מישראל בנשמתו [משום שכל נשמה היא 'ניצוץ' מכנסת ישראל כך שכנסת ישראל היא שרשה, ובכנסת ישראל עצמה יש אהבה ויראה כדלקמן]. ההתבוננות היא ה'חיות' שמחיה את האבות-המידות שלנו.

- כעת אדמו"ר הזקן קצת מרחיב כיצד האהבה לה' היא חלק מהטבע שלנו:

> **וכן כנס"י** [כנסת ישראל] **חבור כל הנשמות נק' בת נדיב בתו של אברהם אבינו שנק' נדיב מפני שהוא איש חסד המתנדב**

[1] בחסידות וקבלה מוסבר שאברהם יצחק ויעקב הינם כלי הביטוי ('מרכבה') של המידות של ה' בעולם האצילות, כאשר אברהם הוא הכלי למידת החסד, יצחק הוא הכלי למדת הגבורה, ויעקב הינו הכלי למדת התפארת – כפי שניתן להבחין בעבודת ה' שלהם בפסוקים שאכן מתבטאת אצל כל אחד ב'אופי' שלו (וראינו לכך דוגמה נרחבת על אברהם ויצחק ב'מאמר השבועי' תולדות).

בחסידות מבואר מה הפנימיות (המניע הפנימי) של המידות הללו: עשיית **חסד** נובעת מ**אהבה** לזולת, ה**גבורה** והתוקף באה מה**יראה** והפחד, וה**תפארת** היא הפאר שכלול מכל הגוונים באה מה**רחמנות** שגורמת לי להכנס ולהתכלל עם המרוחם (ובכך נעשה חיבור בין גוונים שונים).

> חסד לכל העולמות עליונים ותחתונים ונק' אבינו וירושתנו ממנו.

בסיפור האהבה בין ה' וכנסת ישראל – 'שיר השירים', מכנה הפסוק את כנסת ישראל – הכינוס של כל נשמות ישראל יחדיו – "בת נדיב". פירוש הדבר הוא שמקור נשמותינו היא 'ביתו' של אברהם שהוא איש החסד כנ"ל, 'נדיב', המחלק ומשפיע חסדו ואהבתו לכל העולמות. אם כן אנו – כל נשמה פרטית – יורשים את מידתו העצמית הזו, ויש לנו אהבה לה' בטבע.

[כעת מתעוררת שאלה נסתרת: אם זוהי אהבה שטבועה בנו מדוע אנו צריכים לעבוד ולהתאמץ על מנת לעורר אותה?]

> רק מפני שהבחירה ביד אדם ויכול' בידו להפוך האהבה מאהבת ה' אל ההפוך לגמרי ע"כ [על כן] צריך הוא לעורר את האהבה לה'. וע"ז [ועל זה] מיוסד כל ענין שיר השירים אם תעירו ואם תעוררו כו'. והתעוררות האהבה היא ע"י קול דודי דופק וגו'.

כיוון שה' נתן לנו בחירה - אנו יכולים להשפיל את האהבה האלוקית ולהפוך אותה לאהבה להיפוך הגמור מה'. לכן ישנו צורך תמידי של עבודה לעורר את האהבה לה', על מנת שהיא תתגלה ולא תתהפך לאהבה לדברים נגד רצון ה' (כמו חברים אוהבים שהאהבה ביניהם חזקה מאד, אך כאשר כל אחד פונה לעיסוקיו אם הם לא יעוררו את האהבה ויתפנו לחשוב אחד על השני - האהבה תעלם והיא חלילה תופנה לדברים אחרים). סביב הנקודה הזו סובב שיר השירים והוא מתאר את בקשת התעוררות האהבה של כנסת ישראל לה', "אם תעירו ואם תעוררו"; וההתעוררות היא על ידי שה', 'דודי', דופק לעורר אותנו.[2]

> וזהו שארז"ל אנשי יריחו היו כורכין את שמע ולא היו מפסיקין בין אחד לואהבת כי מן התבוננות באחד אמת כי אין עוד מלבדו ממילא נמשך התעוררות אהבה לה' בלי הפסק וע"כ מסיימין בק"ש [בקריאת שמע] אמת ויציב יציב הוא תרגומו של אמת אלא שאומרים גם בלשון תרגום לומר שהוא אחד אמת בין בגשמיות בין ברוחניות כי אין עוד מלבדו כתיב. אך כ"ז [כל זה] הוא בהיות החו"ב בגדולת ה' בהתבוננות גדול במוחו ומחשבתו ועי"כ [ועל ידי כן] יכול הוא

[2] על ידי שהוא מאיר ומתגלה במוחין שלנו, כפי שהוזכר, שכן התעוררות המידות ע"י המוחין תלויה בו – כפי שעוד מעט נראה שלא תמיד המוחין מצליחים להאיר אלינו את גדלותו.

> **לעורר מדותיו אוי"ר בהתגלות לבו ע"י עומק המחשבה בלבד.**

הגמרא מספרת כי אנשי יריחו לא היו מפסיקים אחרי "שמע ישראל... הוי' אחד" באמירת "ברוך שם כו'", אלא מיד היו ממשיכים ל"ואהבת". הסבה לכך היא משום שכאשר האדם מתבונן כנ"ל בכך ש"הוי' אחד" בשבע רקיעים וארץ וארבע רוחות השמים - "אין עוד מלבדו", מיד מתעוררת אהבה גדולה לה' בלי שום צורך בפעולה או התבוננות נוספת (כמו שה' הגדול הזה גם שייך אלי וכדו'), אלא ראית הגדולה מיד מעוררת את האהבה שבנשמה.

לפיכך מיד לאחר קריאת שמע אנו אומרים 'אמת ויציב', כי האמת של אחדות ה' מאירה אצלינו בבהירות מוחלטת לחלוטין בכל רבדי המציאות, אף במציאות התרגום, לשון ה'חולין' - 'ויציב', תרגום המלה 'אמת' לארמית. כי אכן זוהי האמת כפי שאומר הפסוק "..אין עוד מלבדו".

אמנם, כל זה כאשר המוחין של האדם, החכמה והבינה שלו, מתבוננים בגדלות ומאיר בהם בהרחבה אחדות וגדולת ה' - כך שעומק המחשבה מיד יכול לעורר את המידות.

> **אבל מי שמוחו קטן מהכיל התגלות אלהותו במחשבתו לעורר את האהבה הנה זאת עצתו אמונה לצעוק אל ה׳ בתפלה וכמ"ש צעק לבם כי הקול מעורר הכונה והתגלות לעורר את האהבה בהתגלות לבו ונק׳ בחי׳ זו בחי׳ מצרים מצר ים החכמה שירדה ונתלבשה במצר הגרון. וזהו ענין ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. כי בחי׳ גרון וחרון הכל אחד כידוע לי"ח** [ליודעי ח"ן].

אבל מי שהמוחין שלו 'קטנים', והם לא מצליחים להכיל את ההכרה בגדלותו של ה' יתברך בגילוי, אצלם המחשבה על גדולת ה' לא מולידה ישירות אהבה בלב.

אז מהי העצה? לצעוק אל ה' בתפילה - "צעק לבם אל הוי'". לקול, לצעקה, יש כח לעורר את הכונה - 'להעיר' את הרצון שבמוחו להתקרב לה', שיחיה, וכך תתגלה בלב האדם אהבתו לה'.

[מדוע דוקא צעקה?] הסיבה לכך שאדם לא מתעורר באהבה מההתבוננות שלו - שגדלות ה' לא מאירה בגילוי במוחו - היא משום שישנו מיצר, מחסום, **בגרון** שמונע ממה שנמצא בראש - **'ים** החכמה' לרדת אל הלב (ולכן צריך לצעוק מהגרון).

מיצר זה הוא-הוא קליפת **מצר-ים** (החכמה), והוא גם מתאר את יציאת יעקב ממקום הקדושה '**באר שבע**', אל "**חרנ**ה" – אל מקום בו ה**גרון ניחר** ולא מעביר היטב את ההתבוננות אל הלב. שכן **גרון וחרן** הינן אותה גימטריא [עם הכולל][3].

> **וזהו ענין המרירות שמררו חיי אבותינו במצרים שחיות המדות ירדו ונתלבשו במצר הגרון. ועי"ז נעשו מרים כי אלו היו בבחי' באר שבע היו מתוקים ויותר טובים.**

אם כן, **מצרים** עניינם הוא למרר את '**חיי אבותינו**', החיות של המדות שלנו, על ידי שהם מלבישים את החיות של המדות, המוחין, במיצר הגרון[4]. בכך מצרים תוקעים את החיות מלעבור הלאה ולהחיות את המדות, ובכך חיות זו נהיית מרה (שכן היא יוצרת פער מאד גדול ונתק בין מה אני מאמין וחושב עליו לבין איפה שאני מונח). זאת בניגוד למציאות של יעקב ב'**באר שבע**' – בה ישנה ה**באר** ממנה שואבים חיות ולחלוחית (מים) ל**שבע** מדות הלב, ואזי המידות נהיות מתוקות.

- כעת הבנו מהם אותם 'חיי אבותינו' שהמצרים מיררו אותם.

> **וזהו אנכי ארד עמך וכו'. פי' אנכי מי שאנכי בחי' סוכ"ע** [סובב כל עלמין] **בחי' אחד אמת ארד עמך שהוא בחי' ירידה כביכול מחמת שאין גלוי אלהותו ית' מתגלה כ"כ** [כל כך] **כ"א** [כי אם] **בבחי' מצרים והיינו ע"י שהוא עמך כמ"ש גלו לאדום שכינה עמהם ולא נשאר כ"א בחי' האמונה הנטועה בלב כל ישראל שהם מאמינים בני מאמינים אפי' בגלות כמ"ש ויאמן העם**

לפי זה ניתן להבין את משמעות הירידה והעליה של ה' "אנכי ארד **עִמְּך** מצרימה וכו'": הכונה היא שההכרה שלנו ('עמך') במציאות 'אנכי' (המרמזת על עצמי ממש, 'מי שאנכי', ולא רק על שמי), שה' הוא 'אחד אמת' ו"אין עוד מלבדו" באמת הנ"ל – ירדה למצרים משום שהיא 'עמך', עִם עם-ישראל היכן שהוא, "גלו לאדום שכינה עמהם".

אמנם, ההכרה במציאות ה' שממלאת לנו את כל המציאות (מאירה במוחין ומתגלה במידות שלנו), ירדה למצרים, אך בכל זאת נשארה האמונה שנטועה בלב כל ישראל אפילו בגלות, "ויאמן העם".

---

[3] כפי שכותב האר"י הקדוש.

[4] 'מיצר הגרון' הינו מיצר בדעת של האדם – כח ההתקשרות בהשכלה בה האדם מתבונן, שהיא זאת שמולידה את הרגשות (כמו שהגרון הוא המעבר והקשר בין הראש-ההתבוננות, לגוף-הלב). ניתן להבחין גם בעקביות יחסית במאמר שמדובר אודות מיצר בדעת האדם, ונשתדל קצת להרחיב על כך בהערות. [לכאורה כאן יש לשאול על כך, שהרי מצרים היינו 'מיצר ים ה**חכמה**' ולא ה**דעת**? אלא שכאשר אין לאדם התקשרות פנימית למה שהוא מבין – ישנו חיסרון גם בהבנה וההשכלה עצמה, ולפיכך המיצר הוא גם על ההשכלה עצמה – החכמה (כך מתבאר בביאור הצמח צדק למאמר בספר 'אור תורה')].

> אבל אינו דומה שמיעה לראיה שהיא בחי' גלוי אלהותו כמו שהיה בשעת מתן תורה בבחי' ראיה ממש ובזמן הגלות אין בחי' ראיה ממש בהתגלות זו אלא בבחי' מצרים שהוא ע"י הקול בחי' גרון הנ"ל:

למרות שנשארת האמונה "אינה דומה שמיעה (שמספרים לנו על כך שיש ה' ואנו שומעים), לראיה (שה' מתגלה במוחש)"! הגילוי של האמונה בימות הגלות הוא מאד פעוט ביחס לגילוי שיהיה אחר-כך בגאולה "וזה לך האות... בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה" – בשעת מתן תורה בו היה גילוי של ראיה שראו פנים בפנים את הקדוש ברוך. אך גילוי האמונה הזו בלב בזמן הגלות קורה על ידי הצעקה מהגרון, כמו שראינו למעלה שהיא 'משחררת' ומעוררת את הכונה – את האהבה לה' בהתגלות.[5]

ג. גלות בתפילה

> והנה גם לזה יש רבות מחשבות הטורדות ומבלבלות התפלה. והן המה עונותיו המבדילין.

בגלל אותו מיצר הגרון ישנן מחשבות רבות שמפריעות לנו ומבלבלות אותנו בתפילה (שלא מאפשרות אפילו לצעוק), והן ה'עוונת המבדילין' ביתר שאת בין המח ללב, שלא נותנים לנו 'לשחרר' את האלוקות שתאיר במח וכך גם בלב.

מה עושים במצב כזה של גלות שאנו פוגשים בתוכנו בתפילה?

> ועצה היעוצה לזה הוא לעורר רחמים רבים ולא על עצמו כי אדרבה בזה הוא מעורר עליו את הדין שדנין אותו אם הוא ראוי להתפלל לפני ה' ולעבוד אותו אלא שישוב אל ה' וירחמהו ברחמים רבים על גלות השכינה שהיא ניצוץ אלהותו המתלבש במחשבתו. והמ"ז [והמחשבות זרות] הם נקראו לבושים צואים. וע"ז [ועל זה] יתמרמר מאד במר נפשו ועי"ז [ועל ידי זה] יסורו הבגדים הצואים מעליו ונגלה כבוד ה' כמ"ש זרח בחשך אור לישרים. וכתיב וכבוד ה' עליך זרח. לעורר את האהבה.

העצה היא לעורר רחמים רבים. אמנם לא על עצמי – שאני מסכן ואני רוצה להרגיש הארה ולהתפלל – כי אז חלילה יבדקו אותי האם אני באמת ראוי להיות

---

[5] לאחר שציינו כי גלות זו קשורה בגלות הדעת – לא מצליחים להתקשר בתוקף במחשבה על גדלות ה' כך שאור ה' לא מאיר ונוכח באישיות שלנו; ניתן יותר להבין מדוע הצעקה – ובפרט ה'עבודה קשה' בצעקה שתתבאר להלן מועילה לתיקון הדעת בכך:
כאשר אדם צועק בתפילה ומתגבר על כל המניעות הוא **מתגבר** מאד בשביל **להתקשר**-**לדעת** את ה' בכל תוקף, הוא לא מוכן להתפשר על ענייני עולם הזה או עבודת ה' 'כמצות אנשים מלומדה', הוא מתעקש וזקוק לקשר עם ה' כך שהוא צועק-דורש זאת בתוקף.

לזכות לתפילה ועבודה, ולהיות במבחן אצל ה' זה לא כדאי... אלא ש"ישוב אל ה' וירחמהו" – לרחם על ה'.

על האדם לרחם על הניצוץ האלוקי שמחיה אותו ואת מחשבתו, ולשים ליבו לכך שהניצוץ הזה מלובש כעת בלבושים צואים – המחשבות זרות שלי. המחשבה על כך גורמת למרירות מאד גדולה על ההשפלה הגדולה של ה' שאני חלק ממנה – ועל ידי המרירות והרחמים יסורו המחשבות זרות, "ונגלה כבוד ה'", הוא הניצוץ האלוקי השורה באדם[6]. ה' מאיר את הניצוץ אלוקות שבי בתוך החשך שלו, "זרח **בחשך** אור לישרים[7]". הזריחה של ה' היא התעוררות האהבה המסותרת שלנו בגילוי.

> **וזה שכתוב כה אמר ה' ליעקב אשר פדה את אברהם כי ע"י מדת יעקב בחי' רחמנות הוא מעורר את האהבה בחי' אברהם.**

תהליך זה הוא המתואר בפנימיות בפסוק "ליעקב אשר פדה את אברהם": יעקב הינו מרכבה לרחמנות של ה' (כנ"ל בהערה 1), והוא זה שפודה את אברהם – מדת החסד (כנ"ל).

> **וז"ש** [וזה שכתוב] **וימררו את חייהם. פי' וביאור הכתוב כי הנה הכתוב אומר איך שע"י גלות מצרים צריך הוא לשית עצות בנפשו לצעוק אל ה' בתפלה ולהתמרמר במר נפשו על חייו דהיינו על חיות אלהות שבתוכו שהוא חיות העיקרית של האדם. משא"כ** [מה שאין כן] **חיי עוה"ז** [עולם הזה] **אינם נקראים חיים כלל.**

כעת יבואר הפסוק, אותו מבאר הזהר כתיאור הגלות הרוחנית של כל אדם ואדם, "וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה":

"וימררו את חייהם", היינו שגלות מצרים, הגלות של המחשבות שלנו במחסומים – העוונות המבדילים – מצריכה אותנו לחפש עצות איך להתקרב לה' לצעוק את הכאב הזה, ולחיות במרירות מאד גדולה על כך שהחיים שלנו – האלוקות המחיה אותנו – שרויים בכזה בוץ [שכן ודאי שהכונה ב'חיים' היא לחיים אלוקיים שכן חיי הבשר אינם חיים, (שהרי גוף-בשר ללא נשמה אינו חי כלל)].

> **וזהו בעבודה קשה. כי עבודה שבלב זו תפלה לצעוק אל ה' בבחי' צעק לבם בשביל גילוי אלהותו ית' כמ"ש רוממות אל**

---

[6] 'כבוד ה" מתייחס בחסידות למלכות דאצילות – היא כנסת ישראל – מקור נשמות ישראל, שרש הניצוץ האלוקי השורה בכל יהודי.

[7] ה'**יושר**' העליון – אור הקו, הוא מידת הרחמים שחשה במרוחם ומתפשטת באופן **ישיר הישר** אל המרוחם, קו שמגיע ונוגע עד הלב בדיוק (בשונה מחסד שזוהי אהבה שמתפשטת בהרחבה ולאו דוקא באופן ממוקד).

> בגרונם שהוא התגלותו ית' ע"י בחי' הגרון הנ"ל. ועי"ז וחרב פיפיות בידם להכרית כל הקליפות ותאוות שיש לאדם. והנה כמו למשל חרב שהיא של ברזל קשה יכולה לעמוד אפי' בפני דבר קשה כאבנים ולא תפגום בהכאתו בהם. משא"כ אם היה הברזל רך. כך התפלה צריכה להיות קשה. ולכן נק' עבודה קשה דהיינו לקרוא לה' לעמוד נגד כל מונע מבית ומבחוץ ולשבר כל הקליפות ותאוות החזקות להיות לבו נשבר בקרבו. ואפילו אם הוא כלב האבן ימוס.

לכן עבודתה תפילה בגלות היא "בעבודה קשה". ה'עבודה שבלב זו תפילה', היא הכח לגלות את ה' בזמן הגלות, על ידי הצעקה והקריאה אליו בתפילה, וכפי שאומר הפסוק כי "רוממות אל (תלוי) בגרונם (-בצעקה)".

התפילה פועלת גם את המשך הפסוק "וחרב פיפיות בידם" – חרב איתה האדם משמיד ומכלה את כל התאוות שלו וההיתפסויות שלו לחיצוניות העולם (כמו שהוזכר גם בעניין המחשבות זרות). אמנם, חרב שיכולה להכרית ולשבור דברים קשים מאד, היא דוקא כזאת שעשויה מברזל קשה ודחוס. אם הברזל של החרב הוא ברזל רך – היא לא יכולה לעמוד מול דברים קשים והיא רק נפגמת מהם. כמו כן היא התפילה, ה"עבודה", עליה להיות "קשה" – להיות תקיף וחזק ולהתעקש לקרוא אל ה' למרות כל הדברים שמבלבלים אותנו, גם בעיות בנפש וגם בעיות חיצוניות, ולהיות תקיף בדרישת ה', ובכך להכניע את כל התאוות והרוע ואף להיות בלב (שמלא בדברים שאינם טובים) נשבר. בכך אפילו לב קשה כאבן 'יזוז' וימס בפני אור ה'.[8]

> והנה כ"ז [כל זה] הטורח הוא בשביל הגלות משא"כ כשהיה בית המקדש קיים שלא היו צריכין לתפלה כי אז היה התגלות אלהותו במוחו ומחשבתו של אדם בהתרחבות (להאיר) [להעיר] את האהבה מקרב איש ולב עמוק בעומק המחשבה בלבד:

כל הצורך להתפלל ולצעוק, ובפרט הטורח להתפלל "בעבודה קשה" – הוא בגלל הגלות. כאשר היה בית המקדש קיים ("בין כתפיו (-בגרון) שכן"), לא היו צריכים להתפלל (-לצעוק) משום שהאור האלוקי האיר במחשבות שלנו בהרחבה ובהירות, כך שהוא זרם בגרון היטב. כך, עומק המחשבה מיד העיר את הלב באהבתו העמוקה לה' יתברך.

[8] אוי טאטע! זה פשוט פלא! אם נהיה תקיפים בדרישת ה' הלב שלנו יהיה דוקא רך וימס, נפסיק להיות קשים והאור סוף-סוף ישרה בנו.

ד. גלות בלימוד התורה - 'ליבון הלכתא'

וכן בענין התורה בזמן הגלות הוא בחומר ולבנים וגו'. וכמ"ש בר"מ.

כמו כן ישנה גם גלות בלימוד התורה, וכפי שמבאר את המשך הפסוק הזהר ברעיא מהימנא שהובא לעיל: "'בחומר' - דא קל וחומר, 'ובלבנים' - דא ליבון הלכתא וכו'".

והענין הוא דכתיב ששים המה מלכות ושמונים פלגשים ועלמות אין מספר אחת היא יונתי תמתי. ופי' בזוהר ששים המה מלכות אלו ששים מסכתות. ושמונים פלגשים אלו ברייתות. ועלמות אין מספר אלו ההלכות. אחת היא יונתי תמתי וגו'.

הפסוק בשיר השירים אומר "ששים המה מלכות ושמונים פלגשים ועלמות אין מספר - אחת היא יונתי תמתי". חז"ל דרשו את הפסוק הזה וביארו כי כוונתו לפרטים בלימוד התורה לעומת עם ישראל: "ששים המה מלכות" - הכוונה לששים מסכתות המשנה שהן כמו נשים של הקב"ה; "ושמונים פלגשים" - הכונה לברייתות, שהן כמו 'פילגשים' שהם אינם קביעות ועיקר הלימוד; "ועלמות אין מספר" - אלו ההלכות, שאין מספר לכמות שלהן שכן הן מתפתחות ונוגעות בכל פרט וסעיף במציאות. על כל זה "אחת היא יונתי תמתי" - כנסת ישראל. נראה שחז"ל באים לתאר כיצד כל התורה שבעל-פה היא מלאה **בריבוי** (ששים, שמונים, אין מספר) וחלילה מסתירה על **אחדות ה'**, אבל כנסת ישראל היא מגלה כיצד בהכל מתגלה **ה' אחד**, כדלקמן.

ופי' תמתי שלימתי שאין שלימות אצלו כביכול זולת כנס"י כמ"ש והארץ הדום רגלי. וכתיב בנים אתם להוי' אלקיכם וברא כרעא דאבוה הוא.

הסבה שכנסת ישראל נקראת "תמתי" - היינו שלמתי, היא משום שהשלימות היחידה כביכול שיש אצל ה' זוהי כנסת ישראל, כמו שכתוב "... והארץ הדום רגלי", הארץ היא המקום עליו ה' מניח את הרגליים שלו כביכול. ה'רגליים' של ה' הינן כנסת ישראל, שכן אנו הבנים של ה' - "בנים אתם להוי' אלהיכם" - ו"ברא כרעא דאבוה", הבן הוא הירך, הרגל של האבא (הרגל היא אבר שמתפשט החוצה מעבר לגוף, בדומה לכך "בן הנמשך ממח האב" - הבן נמשך ממהות האב, אך הוא מחוץ אליו והוא מציאות אחרת).

אם כן, אנו ה'רגליים' של ה', ובלעדינו "והארץ" לא היתה "הדום רגלי" - וה' כביכול לא היה שלם חלילה.

מדוע דוקא אנו המשלימים ('תמתי') את ה', כך שבלעדינו לא היתה לו שלימות (הוא לא היה בארץ)?

> והיינו מפני גילוי יחודו ית' בעולמות עליונים הוא בכל צבא מעלה כמ"ש וצבא השמים לך משתחוים שבטלים אליו במציאות בפועל ממש. אך בעולמות התחתונים הנה עכו"ם המורדים ופושעים בו רק מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ליחד לבבם לאחד ולבטל רצונם מפני רצונו.

הסבה לכך, היא שבשונה מהעולמות העליונים בהם נגלה כבוד ה' וכל המלאכים בטלים במציאות באור ה' – "וצבא השמים לך משתחווים", בעולם שלנו המציאות יותר מורכבת: ישנם גויים שהם פושעים ומורדים בכוונה נגד מציאות ה', וממילא הם 'מפריעים' ופוגעים בשלימות ה' כביכול.

ה**יחידים** שעושים כאן את ה' **אחד** ו**מייחדים** אותו בעולם בכך שהם בטלים אליו ומבטלים רצונם אליו, הם עם ישראל "ומי כעמך ישראל גוי **אחד בארץ**".

אמנם בכדי להבין למה הביטול והייחוד שאנו עושים לה' 'משלים' אותו, 'תמתי' – יש להתבונן בגוף האדם:

> והוא כמו למשל אברי האדם שבטלים אליו ואפילו הרגלים שהוא לבר מן גופא ואפי' צפורני רגלו והיינו כל זמן שדבוקים בו. אבל כשנפרד אחד מאבריו. וכן צפורן הפורש מן האדם שוב אינו נחשב מכלל האדם מפני שאינו בטל אליו.

האברים שלנו הם חלק מאיתנו – כל עוד הם מחוברים ובטלים אלינו, אל החיות שלנו. אבר אינו בטל לאדם, רק כאשר הוא כבר מנותק ואינו חלק מהאדם, אך באם הוא בטל ומחובר (דבוק) – אפילו אם הוא רק רגל או אף ציפורן – באדם, הוא חלק מהאדם. כאשר נפרד אחד האברים – הוא כבר לא חלק מהאדם.

> וכך בנפש האדם כתיב לתאוה יבקש נפרד שנפרד מיחודו ית' והוא כמו אבר הפורש מן האדם והרי זה כאלו נקטע אחד מאבריו או נקיץ צפורן אחד מן הקומה שלימה של יוצר בראשית כביכול. אבל הבא לדבקה בו באמת הוא בטל לגמרי אליו ואין לו רצונות אחרים כלל כמו שכתוב מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ כו'. צור לבבי וחלקי וגו'. ועושה הקומה שלימה כביכול ולכן נק' תמתי.

אותו דבר גם בנפש האדם, ב'איברים' הרוחניים של ה'אדם העליון', הקדוש ברוך הוא. הפסוק אומר "לתאוה יבקש נפרד", בשביל התאוה, סיפוק אישי ולא בטל – האדם מבקש להפרד ולא להיות חלק מיחודו יתברך ואחדותו הממלאת את כל המציאות. אם כן בכך הוא 'מתנתק' כביכול מהקומה השלימה של יוצר

בראשית ובכך 'מחסר' בה ח"ו. אבל לעומת זאת, אם הוא בא להדבק ולהיות מחובר עם ה' באמת ולהיות בטל, כמו שהיד לא חושבת ולא רוצה כלום רק מגלה את הרצון של המח והלב, כך הוא אינו רוצה כלום אלא לגלות את הרצון של ה', "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ (-אני לא רוצה שום דבר חוץ מלהיות 'עמך')", "צור לבבי וחלקי (-אתה הלב שלי ואני חלק ממך)" – הרי הוא עושה את ה'קומה' שלימה, והוא משלים את הקדוש ברוך כביכול.

לפיכך, עם ישראל שבטל לקדוש ברוך הוא נקרא "תמתי", משום שהוא משלים את ה' בכך שהוא בטל אליו ומגלה את אחדותו פה בארץ.

> **והנה באתדל"ת** [באתערותא דלתתא] **אתדל"ע** [אתערותא דלעילא] **כמ"ש אני לדודי ועלי תשוקתו כי כמו שמעורר התשוקה בחדות ה' לעשות נחת רוח ליוצרו בשמחה כמ"ש ישמח ישראל בעשיו כך חדות ה' היא מעוזו וישמח ה' במעשיו.**

אמנם כאשר ישנה התעוררות מלמטה – באה התעוררות מלמעלה, וכפי שאומר הפסוק: "אני לדודי" – אני מתעורר לה', "ועלי תשוקתו" – מתוך כך הוא רוצה ומשתוקק אלי.

אם כן, כמו שהאדם מעורר את התשוקה שלו להידבק בה' בשמחה וחדות ה' – "ישמח ישראל **בעשיו** (-במי שעשה אותו, ה')", כך ה' שמח בנו ו'חדות ה' היא מעוזו', היא המעוז שלנו בכך שה' שמח בנו – "ישמח ה' **במעשיו** (-במעשים שלו, אנו ברואיו)".

> **וזהו ובלבנים דא לבון הלכתא כי הנה כתיב שחורה אני ונאוה פי' כי התורה שבע"פ** [שבעל פה] **היא נראית לעין כל בבחי' שחורה שאין נראה בה שום אור כלל לפי שמדברת בעניני עולם הגשמי בעניני זרעים ובדבר שבממון בין איש לרעהו. אבל באמת ונאוה שכל הדברים שבה יסודתם בהררי קדש מחכמה עלאה שכך עלה ברצונו וחכמתו ית' חכים ולא בחכמה ידיעא כו'. וזהו לבון הלכתא שההלכות הנראות כשחורות צריך ללבנם בלובן העליון ע"י חדות ה' היא השמחה אמתית בה' אחד ולהבטל ברצונו ולא יבקש רצון אחר זולת רצונו ית' המלובש בתורתו.**

זוהי משמעות דברי הזהר שבגלות ישנה עבודה של "בלבנים" שמשמעותה בלימוד התורה היא "ליבון הלכתא": התורה שבעל-פה נקראת "שחורה אני ונאוה". אם מסתכלים בפשטות על תורה שבעל-פה היא נראית 'שחורה', חשוכה, בלי שום גילוי אור, שכן היא כל היום מדברת על גשמיות, איך צריך לזרוע ולמי שייכת הפרה... לא ניכר בה בפשטות אור ה'. אבל באמת היא

"ונאוה" – יפה וגבוהה, כל ההלכות בגשמיות הן איך שה' רוצה וחושב שצריך להיות, חכמתו יתברך שהיא אינה מושגת אלינו - הן ממש גילוי אור ה'!

ללמוד את ההלכות משום שהם החכמה והרצון של ה' זה **מלבן** את ההלכות ומראה כיצד הינן גילוי אור ה', והן מבטאות ומגלות לנו את החשק של ה' בכל פרט. זוהי עבודת ה"ליבון הלכתא" – ללבן את ההלכות. כאשר אדם ניגש ללמוד את התורה הקדושה מתוך רצון ושמחה אמיתית להיות קשור בה' ולהתבטל לרצונו כפי שמתפרש בתורה שבעל-פה – הרי בכך ניכר כיצד התורה לבנה ומגלה את אור ה' אלינו.[9]

> **וזהו קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך. פי' לך לעצמך כי ישראל עלו במחשבה תחלה וע"כ קומי לך להתכלל באחד.**

ולכן אומר הקדוש ברוך הוא "קומי לך רעיתי יפתי ולכי **לך**" – תלכי לעצמך. שכן נשמות ישראל כבר 'עלו במחשבה' והם חלק מהשלימות של ה' עוד מקדמת דנא. על כן עלינו לקום וללכת אל העצמיות שלנו – ה' אחד, וע"י זה העסק שלנו בהלכות יהיה מתוך שמחה בקיום רצון ה' שאינו חיצוני לנו – מה שיגרום להלכות להיות הרבה יותר מאירות.

> **והנה עד"ז [על דרך זה] מתעורר למעלה בחינת לובן העליון בהתגלות בבחי' הארת פנים. דהיינו התעוררות השמחה וחדות ה' צהבו פניו. כמ"ש יאר פניו אתנו סלה שהארת פניו היא אתנו ועל ידינו כפי מה שאנו מעוררים בחי' התגלות אלהותו כמ"ש כמים הפנים לפנים כו'.**

על ידי שהאדם שמח ברצון ה' שמתגלה אלינו בתורה ובכך הוא מלבן את התורה – ה' גם מתגלה אלינו בהתעוררות ה'לובן העליון' שלו – והיינו הארת פני ה', שמחה וחדוה של ה' בנו. כמו שכתוב "יאר פניו אתנו סלה", שהארת הפנים היא "אתנו"[10] – תלויה בנו, כפי איך שאנחנו מתעוררים בשמחה להידבק בה' – כך הוא מתגלה אלינו "כמים הפנים לפנים".

---

[9] נראה לומר, שתורה שבעל-פה נראית 'שחורה' משום שהיא 'סתומה' וגם מלאה באיסורים. סתם אדם החי את חייו רואה את התורה כדבר שמשחיר ומאפיל על החיים חלילה. ה' מציין המון פרטים המגבילים את חיי היום-יום.

הסתכלות זו נובעת גם היא מ**מצרים** – מיצר הגרון, **גלות הדעת**. הדעת הינה כח ההתקשרות, כאשר חסר לנו כח ההתקשרות אנו לא רואים כיצד המצוות הן החפץ של ה' להתקשר בנו ולהתגלות אלינו (שכן המצוות הן 'דעות הוי'' ראה ב'מאמר השבועי' וישלח).

אמנם, כאשר האדם מפנה את פניו וליבו לקדוש ברוך הוא, וחפץ להתקשר בו – הוא מגלה כי המצוות, הרצונות הסתומים, סתומים כי ה' פשוט חושק בהם וחפץ להתגלות ולהתקשר איתנו בכל פרטי המציאות. זהו תיקון של הדעת בה אנו מתקשרים באהבה עם בורא עולם ומגלים שגם הוא כך איתנו בקיום המצוות.

[10] נראה שיש פה גם חידוש שהארת הפנים היא 'איתנו', היא לגמרי חלק ממנו ומתגלה בנו בפנימיות. מעלה זו מובאת בחסידות כמעלת 'אתערותא דלעילא' שבאה אחר 'אתערותא דלתתא' על גבי 'אתערותא דלעילא' מצד עצמה (ראה גם במאמר השבועי וישב-י"ט כסליו).

> והנה תכלית ושלימות הגילוי הזה יהיה לעתיד לבא לימות המשיח שאז עין בעין יראו כבשעת מ"ת ויותר מזה שאילו בשעת מ"ת לא היה רק לפי שעה משא"כ לימות המשיח יהיה גילוי אלהותו לעד ולעולמי עולמים בלי הפסק. וזהו סלה שהוא לשון נצח.

תכלית הגילוי ההדדי הזה שאנו מאירים פנינו אל ה' והוא מאיר אלינו ביתר שאת – יהיה בימות המשיח שאז "עין בעין יראו" – יסתכלו אחד בעין של השני (כמו אוהבים שמסתכלים באהבה אחד על השני בעיניים ולא יכולים להסיט את המבט). גילוי כזה היה כבר בעת מתן תורה "פנים בפנים דיבר הוי' עמכם", אך רק 'לפי שעה' בעת מתן תורה. בימות המשיח הגילוי הזה יהיה תמידי (לא יכולים להסיר את המבט) ללא הפסק, וזהו שאנו מבקשים "יאר פניו אתנו **סלה**" שמשמעות המלה סלה היא נצח.

> והנה בזמן הגלות צריך עמל ויגיעה רבה לקבוע בלבו השמחה אמתית בה' שהוא לבון הלכתא משא"כ לימות המשיח אז וראו כל בשר יחדו:

בזמן הגלות 'ליבון הלכתא' הינו עבודה קשה, לא ניכר שאור ה' מאיר בהלכות וצריך יגיעה רבה להרגיש ולקבע את השמחה בלימוד התורה בכך שהיא מפגש עם חכמתו של ה'; לעומת זאת בימות המשיח "וראו כל **בשר** יחדו", יתגלה גם בגשמיות ('בשר') ובהלכות הנוגעות לה כבוד ה' בגלוי.

ה. גלות בלימוד התורה – 'ברייתא'

> וכן בענין ובכל עבודה בשדה דא ברייתא. כי ברייתא בחי' לבר מן גופא שהם אברים החצוניים. והמשנה נק' אברים הפנימיים. וכל דבר שהוא שנוי בברייתא הוא מרומז במשנה כמו שאמר אילפא מאן דשאיל לי בברייתא ולא פשטינא ליה ממתניתין. פי' פשטינא מלשון פשט את ידו שהוא לשון הושטת יד ואמר שיושיט את ידו ממתניתין לבאר הדין השנוי בברייתא ולא היה צריך ללמוד הברייתא בפ"ע [בפני עצמה] כיון שהיא נכללת במתניתין. אך לא כל אדם זוכה לזה ושמו מוכיח עליו שלכן נק' אילפא מלשון אאלפך חכמה אאלפך בינה ולכן היה מבין דין הברייתא מתוך המשנה. אבל אנחנו צריכין ג"כ [גם כן] לעסוק בדין הברייתא מתוך המשנה.

כמו כן, לימוד הברייתות הוא גם חלק מההסתר של הגלות "'ובכל עבודה בשדה' – דא ברייתא". ה**ברייתא** נקראת כך מלשון זה שהיא מחוץ – '**לבר**' בארמית – למשניות. המשניות הן האיברים הפנימיים בהם נמצא כללות הכל, והברייתות הן האברים החיצוניים המגלים החוצה ומפרטים את מה שקורה בפנים[11].

כפי שאומר 'אילפא' בגמרא שאין דין מברייתא שמישהו שואל אותי אודותיו, שאני לא **פושט** ('**פשיטנא**') לו את הדין מתוך המשנה כבר. משמעות הביטוי 'לפשוט' הוא כמו לפשוט ולהושיט את היד, והיינו שאילפא היה מבין את המשנה ומתוך כך הוא היה שולח יד החוצה אל הברייתא ומבאר אותה מתוך המשנה, כי אכן כאמור כל מה שכתוב בברייתא נמצא כבר במשנה והברייתא רק מגלה זאת החוצה.

אמנם, היכולת הזאת אינה בשביל כל אדם ואפילו לא כל אמורא. וכפי שמרמז השם של '**אילפא**' שתרגומו לעברית הוא **לימוד**, 'אאלפך חכמה, אאלפך בינה' – היה לו כושר לימוד מיוחד. אבל אנחנו בשביל להבין מה כתוב במשנה אנו זקוקים לברייתות שיגלו לנו, העומדים מבחוץ, מה כתוב בפנים.

> **וזהו ובכל עבודה בשדה. וזהו כמו למשל שמביא חטים מתוך הבית וזורעי' בשדה מחוץ לעיר כך העוסקים בברייתא בדין השנוי במתניתין.**

לפיכך הזהר גם למד ש"בכל עבודה בשדה" היינו ברייתא, משום שהמשנה דומה לחיטה אחת שכוללת בתוכה המון חיטים שיצמחו ממנה. ומשום לומדי הברייתות לא מבינים את הכללים של המשנה, הם יוצאים החוצה לברייתא, לפרטים הקטנים (שיצאו מאותה חיטה) כדי לפענח אותה.

> **והנה תכלית ירידה והגלות היא צורך עלייה גדולה שיאיר אור ה' בגילוי רב לימות המשיח:**

אמנם סוף כל סוף כל הירידה והגלות הזאת היא "ירידה צורך עליה" בשביל הגילוי העצום שיהיה בימות המשיח וה' יאיר אלינו בגילוי גדול מאד – כמו שלאחר שזורעים חיטה יוצא ממנה הרבה חיטים (וראה בהרחבה ב'מאמר השבועי' תולדות).

ו. הדילוג – החידוש בגאולה בעקבות הגלות – מהי העליה שבאה דוקא אחר הירידה

> **וזהו קול דודי הנה זה בא מדלג על כו'. פי' מלמעלמ"ט** [מלמעלה למטה]**. על ההרים. פי' כאדם שקופץ מהר להר ועי"כ** [ועל

[11] גם זה קורה בעקבות **גלות הדעת**, שכן הדעת היא המחברת בין הכללים לפרטים, בין המשניות לברייתות (כמו שאדם בסוגיא לומד כמה פרטים ושיטות, והכח לחבר אותם לכדי סוגיה כוללת ומהלך – נובע מהדעת שלו). [זהו גם היחס בין המוחין – הכללים, לבין המדות – הפרטים, ההתפרטות של מה שנמצא בשכל לכדי שלל רגשות שונים, שכאמור קשר זה תלוי בדעת].

> ידי כן] **הולך הרבה ביחד כך הנה ההרים העליונים הם בחי' חסד דאצי' שהוא חסד ה' ממש בגילוי רב ועצום ואתעדל"ע** [ואתערותא דלעילא] **הוא ע"י אתעדל"ת** [אתערותא דלתתא] **אע"פ שיש הרבה מדרגות בנתיים.**

כעת תובן משמעות הפסוק – שחז"ל דרשו אותו על כך שה' דילג לנו על שנים של גלות – "קול דודי הנה זה בא מקפץ על ההרים מדלג על הגבעות" וכן ה**עילוי** שקורה בעקבות הגלות:

"קול דודי הנה זה בא מדלג" – מתאר את זה שבגאולה ה' מגיע מלמעלה ומתגלה אלינו. אמנם, הגילוי שמגיע מה' בגאולה אחר הגלות הוא "על ההרים" – מעבר לגילוי של חסד דאצילות, האהבה של ה' שאברהם אבינו מרכבה לה והיא שהיתה גלויה לנו קודם הגלות, וזאת שהתאמצנו לגלותה בזמן הגלות. זהו הביטוי של ה'דילוג על ההרים': ה' מדלג על המון שלבים של התקדמות שלנו [כמו מי שמקפץ על ראשי הרים וחוסך את כל הירידה והעליה וחוזר חלילה], על ידי זה שהוא מתגלה אלינו מצד עצמו – שלא בערך לאתערותא דלתתא שלנו [שכביכול מבקשת ומתאמצת דרגה אחרי דרגה למצוא את האהבה של ה']. ה' ממש מדלג ומתגלה אלינו (ולא מחכה שנסיים את התהליך במשך 430 שנה...).[12]

> **מקפץ על הגבעות. פי' גבעות הם האמהות בחי' מקבלים מן ההרים. דהיינו אפי' מי שאין לו בחי' האהבה מצד עצמו אך מפני שרואה ושומע תפלות אחרים מתעורר בו ג"כ.**

כמו כן, כשם שבכל משך הגלות (ולפניה) עבדנו עם מדת האהבה הנטועה בנו מהאבות – עבדנו גם עם המדה שהיתה לנו מהאמהות, הנקבות שמקבלות את המידות מהאבות. בעבודת ה' שלנו, הכונה למי שמתעורר לאהבת ה' בעקבות שהוא רואה יהודי אחר שאהבת ה' בוערת בקרבו.

גם על עבודה זו ה' 'מקפץ' ומתגלה שלא בערך עבודתינו.

---

[12] לכאורה נראה שכל ההסבר הזה של החידוש שיהיה ב'דילוג' לעתיד לבא, קורה דוקא על ידי העבודה שכעת אדמו"ר הזקן ביאר – לימוד הברייתות. נראה להסביר, שבשונה מתפילה וליבון הלכה בהם אנו אומרים **שיש לנו שייכות** לה', ולכן אנחנו תקיפים נגד כל מונע להיפגש איתו (תפילה) ולמצוא מה הוא אומר לנו בהלכותיו (ליבון הלכתא). אבל בלימוד ה**ברייתות** כביכול ה' אומר לנו שאנחנו **לא שייכים** חלילה למשניות, צריך לקחת את הפרי עצמו ולזרוע אותו **בחוץ**, כי אנחנו כביכול לא שייכים, וזוהי גם עבודתינו – ללמוד ברייתות, להכיר בכך שאנחנו לא שייכים, ואף על פי כן אנחנו מחפשים את ה' בחוץ. מכח העבודה הזאת מתבטלת השייכות הטבעית שלנו, ומתגלה שייכות עצמית גם עם מה שכביכול 'בחוץ', בכל העולם – וזהו החידוש הגדול שקורה על ידי הגלות "לא גלו לאדום אלא כדי שיתוספו עליהם גרים" – שגם מי ומה שהוא לכאורה בחוץ (גוים) - גשמיות - יתגלה שאינו זר לה' כלל, והוא חלק מהתענוג של ה' מהמציאות. [בפנימיות הפער הוא בין גילוי של אריך-רצון – אני שייך ורוצה את ה' ומברר את הרצון שלו בהלכות, לבין הגילוי של **עתיק**-תענוג – התענוג של ה' מהעולמות ש**נעתק** לגמרי מכל העולמות ואינו שייך אליהם].

ד. גלות במידות

והנה ארז"ל על ג' דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה (זו תפלה) ועל גמ"ח [גמילות חסדים] שהם עצמן תקוני המדות שבין אדם למקום ושבין אדם לחבירו. והנה בענין תורה ותפלה כבר נתבאר בפסוק איך שהוא בחי' הגלות וכמ"ש לעיל.

העולם עומד על שלשה עמודים: תורה, עבודה-תפילה, וגמילות חסדים. אם כן, [הגלות היא חוסר גילוי החיות האלוקית בעולם, לפיכך מתבקש שבשלשת העמודים תהיה גלות], וצריך להבין מהי הגלות בשלשת העמודים הללו. בתורה ותפילה כבר נתבאר לעיל, וכעת יש להבין מהי הגלות בגמילות חסדים, הכוללת את כל ענייני תיקון המידות – להיכן וכיצד הלב שלי פונה לה' ולזולת.

ובא ג"כ לפרש בענין תקוני המדות וזה נק' את כל עבודתם אשר עבדו בהם. כי העבודה היא מהם ובהם עצמן לתקן מדותיהם. ולזה צריך טורח עמל ויגיעה גדולה להפך מן ההפוך אל ההפוך ולשנות דרכו וטבעו ונק' עבודה מלשון עורות עבודים שצריך לעבד את המדות שיהיו מתוקנים לה' לבדו:

וזהו המתפרש בהמשך הפסוק המבאר את הגלות (הגשמית ו)הרוחנית: "וימררו את חייהם... את כל עבודתם אשר עבדו **בהם**" – העבודה של האדם בתוך עצמו, במידות שלו[13], במרכיבי האישיות שלו. עבודת המידות צריכה טורח ועמל מאד גדול משום שהיא דורשת שינוי פנימי מן הקצה אל הקצה (בשונה מלימוד התורה למשל שהבירור הוא בתורה). לכן זה גם נקרא 'עבודה' ("כל עבודתם אשר עבדו בהם"), כמו **עיבוד** עורות בו עושים עבודה מאד רצינית על מנת להפוך עור חיה למשהו הראוי ונעים לשימוש (ואף לכתוב בו ספר תורה). כך על האדם לעבד את המידות עד שיעשו מתוקנות ויפנו רק אל ה'[14].

איך נתקן את המדות?

ועצה היעוצה לזה מ"ש [מה שכתוב] בפרך ויש בו ב' פירושים. אחד לשון טורח ומלאכה כבידה. ולא מפני כבדות המלאכה מחמת עצמה אלא כעין שדרשו רז"ל גבי פרעה בפרך נתן

---

[13] גם גלות זו נובעות מגלות הדעת, בדומה לתיאור של ההתבוננות בתחילת המאמר. משום שכאשר האור שבמוחין לא יורד למידות (מחמת מיצר הגרון) – ממילא הן נמשכות לדברים אחרים טבעיים ונמוכים, כפי טבען "רוח הבהמה" – הנפש הבהמית – "הירדת היא למטה".

[14] לכאורה הוסבר במאמר ש**עבודה** הקשה בצעקת התפילה היא 'משחררת' את מיצר הגרון ומאפשרת למוחין להתגלות במדות. אם כן, מדוע צריך לעבד עדיין את המדות? הרי בצעקה בתפילה היה בהן גילוי אלוקות!
אלא שהמיצר עודנו קיים בהיותינו בגלות, וההתגברות בתפילה הועילה לשעה בלבד (יחסית) כך שהמוחין מסתלקים מהמדות אחר התפילה, ונשארה עבודה יומיומית תמידית בעיבוד המדות.

> **מלאכת נשים לאנשים שהגם שבאמת מלאכת נשים קלה ממלאכת האנשים אעפ"כ** [אף על פי כן] **היתה כבידה עליהם מפני שהוצרכו לשנות טבעם ורגילותם. וכן בענין תקוני המדות אהוי"ר שבין אדם למקום. הן בבחי' סור מרע הן בבחי' וע"ט** [ועשה טוב] **צריך הוא לשנות רגילותו וטבעו.**

המשך הפסוק "... אשר עבדו בהם **בפרך**" מסביר כיצד יש לְעַבֵּד את המדות – "בפרך". המלה 'פרך' מתפרשת בשני פירושים:

הפירוש הראשון הוא עבודה **מפרכת**, **'פרך'** כפשוטו. כאשר אומרים שעבודה היא מפרכת (ולא קשה), מתכוונים לומר שהיא כפי שעשו המצרים לעם ישראל – נתנו מלאכת נשים לאנשים, והיינו שאין הכוונה לקושי **פיזי** כי אם לקושי **נפשי** פנימי, של שינוי טבע המדות מהקצה אל הקצה.

אותו דבר הוא הקושי להפוך את האהבה והיראה שלנו מדברים גשמיים לאהבת ה'. האהבה והיראה שלנו בגלות כלפי הגשמיות היא מוטבעת בנו, עד שצריך להיות מוכן לעבודה מפרכת כדי לפעול שינוי במדות, מחמת הקושי האמיתי והפנימי שיש בכך[15].

> **ופי' הב' הוא לשון פה רך. וזה ישים האדם ללבו כמו כעס וקנאה וגדלות והתרוממות אחד על חבירו. זה הכלל מענה רך ישיב חימה. ולא חימה של חבירו בלבד אלא אף חימה שבו. דהיינו כל המדות רעות שבין אדם לחבירו שיסודם היא בחי' גבורות. והמ"י** [והמשכיל יבין]**:**

הפירוש השני למלה **'פרך'** הוא **פה רך**, שגם כאשר יש לנו כעס, או קנאה או התרוממות והתנשאות בלב על חבר שלנו – להיות סבלן ולענות ברכות. כאשר עונים כך "מענה רך" אזי "ישיב חמה" – אף של האדם עצמו. ישנו כח בדיבור הרך לרכך גם את המדות הרעות שהיסוד שלהם נובע מהגבורות – מהמקומות הקשים שצריך לרכך אותם, ובכך המדות הרעות ניתקנות. (נראה לומר שהטעם לכך הוא משום שעצם זה שאני פונה בדיבור רך עם מישהו ורוצה בתקשורת איתו – למרות שהוא מכעיס אותי – זה נובע בפנימיות מכך שיש לי אמון בקשר איתו. כאשר אני מדבר ברכות – אני מגלה את האמון ("האמנתי כי אדבר") ואז ממילא הרי ה"מענה רך – משיב חמה").

[15] וזוהי **עצה** לשינוי, שעלינו להיות מוכנים לעבודת פרך, לדעת שזהו באמת אכן כך ולא ניסוג אחור חלילה.

"קול דודי"

(אדמו"ר הזקן, תורה אור שמות דף נ עמוד ד)

א. יציאת מצרים – סיפור רוחני; מה אנחנו רוצים להבין כאן במאמר

קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות. שדילג קץ הישועה מת"ל לרד"ו שנה.

ולהבין ענין הגאולה ברוחניות כענין שכתוב הושיעה לו ימינו. וכתיב צדיק ונושע.

וצריך להבין תחלה ענין הגלות וירידה צורך עלייה כמ"ש [כמו שכתוב] אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה. וכתיב וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה דהיינו על הר סיני בשעת מ"ת [מתן תורה] שהי' גילוי אלהותו ית' פנים אל פנים.

ולהבין זה צריך להבין פי' הפסוק אנכי ארד עמך מצרימה שלכאורה אינו מובן שלשון זה לא שייך כ"א [כי אם] בלשון בנ"א [בני אדם] שמתחלה לא היה במקום ההוא ועכשיו יורד לשם משא"כ [מה שאין כן] אצלו ית' הלא כתיב את השמים ואת הארץ אני מלא וגו'.

אך הענין דהנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] מזכירין יצי"מ [יציאת מצרים] בלילות פי' בכל הגליות ושעבוד הדומות ללילות שכל בחי' הגלות הוא בחי' גלות מצרים. וכן ענין הגאולה כתיב כימי צאתך מאמ"צ [מארץ מצרים] אראנו נפלאות

וכמו שהיה גלות מצרים בעבודה קשה בחומר ובלבנים וגו'. כך בכל בחי' גלות אף שאין דוגמתן ממש בגשמיות מ"מ [מכל מקום] יש בחי' עבודה קשה בחומר ובלבנים ברוחניות. וכמ"ש [וכמו שכתוב] בר"מ [ברעייא מאמנא] בחומר דא קל וחומר. ובלבנים דא לבון הלכתא. ובכל עבודה בשדה דא ברייתא:

ב. גאולה – גילוי אחדות ה' בבהירות; גלות (מצרים) – נתק בין המחשבות ללב

ולהבין זה הנה דרשו בהגדה שמרדו חיי אבותינו במצרים.

פי' כי האבות הן המדות אהוי"ר [אהבה ויראה] ורחמנות וחיותם הם המוחין שהן החו"ב [החכמה ובינה] בגדלות ה' לדעת כי אין עוד מלבדו בשמים ממעל ועל הארץ מתחת למעלה עד אין קץ ולמטה [עד] אין תכלית ולד' סטרין. שבהשכלה והבנה זו נולדה ונתעוררה מדת האהבה בקרב כל א' ואחד. וכן היראה כי כל ניצוץ מישראל יש בו בחי' אהבה ויראה והן הן עצמות הנשמה כמ"ש במ"א [במקום אחר].

וכן כנס"י [כנסת ישראל] חבור כל הנשמות נק' בת נדיב בתו של אברהם אבינו שנק' נדיב מפני שהוא איש חסד המתנדב חסד לכל העולמות עליונים ותחתונים ונק' אבינו וירושתנו ממנו.

רק מפני שהבחירה ביד אדם ויכול' בידו להפוך האהבה מאהבת ה' אל ההפוך לגמרי ע"כ [על כן] צריך הוא לעורר את האהבה לה'. וע"ז [ועל זה] מיוסד כל ענין שיר השירים אם תעירו ואם תעוררו כו'. והתעוררות האהבה היא ע"י קול דודי דופק וגו'.

וזהו שארז"ל אנשי יריחו היו כורכין את שמע ולא היו מפסיקין בין אחד לואהבת כי מן התבוננות באחד אמת כי אין עוד מלבדו ממילא נמשך התעוררות אהבה לה' בלי הפסק וע"כ מסיימין בק"ש [בקריאת שמע] אמת ויציב יציב הוא תרגומו של אמת אלא שאומרים גם בלשון תרגום לומר שהוא אחד אמת בין בגשמיות בין ברוחניות כי אין עוד מלבדו כתיב. אך כ"ז [כל זה] הוא בהיות החו"ב בגדולת ה' בהתבוננות גדול במוחו ומחשבתו ועי"כ [ועל ידי כן] יכול הוא לעורר מדותיו אוי"ר בהתגלות לבו ע"י עומק המחשבה בלבד.

אבל מי שמוחו קטן מהכיל התגלות אלהותו במחשבתו לעורר את האהבה הנה זאת עצתו אמונה לצעוק אל ה' בתפלה וכמ"ש צעק לבם כי הקול מעורר הכונה והתגלות לעורר את האהבה בהתגלות לבו ונק' בחי' זו בחי' מצרים מצר ים החכמה שירדה ונתלבשה במצר הגרון. וזהו ענין ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. כי בחי' גרון וחרון הכל אחד כידוע לי"ח [ליודעי ח"ן].

וזהו ענין המרירות שמררו חיי אבותינו במצרים שחיות המדות ירדו ונתלבשו במצר הגרון. ועי"ז נעשו מרים כי אלו היו בבחי' באר שבע היו מתוקים ויותר טובים.

וזהו אנכי ארד עמך וכו'. פי' אנכי מי שאנכי בחי' סוכ"ע [סובב כל עלמין] בחי' אחד אמת ארד עמך שהוא בחי' ירידה כביכול מחמת שאין גלוי אלהותו ית' מתגלה כ"כ [כל כך] כ"א [כי אם] בבחי' מצרים והיינו ע"י שהוא עמך כמ"ש גלו לאדום שכינה עמהם ולא נשאר כ"א בחי' האמונה הנטועה בלב כל ישראל שהם מאמינים בני מאמינים אפי' בגלות כמ"ש ויאמן העם

אבל אינו דומה שמיעה לראיה שהיא בחי' גלוי אלהותו כמו שהיה בשעת מתן תורה בבחי' ראיה ממש ובזמן הגלות אין בחי' ראיה ממש בהתגלות זו אלא בבחי' מצרים שהוא ע"י הקול בחי' גרון הנ"ל:

ג. גלות בתפילה

והנה גם לזה יש רבות מחשבות הטורדות ומבלבלות התפלה. והן המה עונותיו המבדילין.

ועצה היעוצה לזה הוא לעורר רחמים רבים ולא על עצמו כי אדרבה בזה הוא מעורר עליו את הדין שדנין אותו אם הוא ראוי להתפלל לפני ה' ולעבוד אותו אלא שישוב אל ה' וירחמהו ברחמים רבים על גלות השכינה שהיא ניצוץ אלהותו המתלבש במחשבתו. והמ"ז [והמחשבות זרות] הם נקראו לבושים צואים. וע"ז [ועל זה] יתמרמר מאד במר נפשו וע"ז [ועל ידי זה] יסורו הבגדים הצואים מעליו ונגלה כבוד ה' כמ"ש זרח בחשך אור לישרים. וכתיב וכבוד ה' עליך זרח. לעורר את האהבה.

וזה שכתוב כה אמר ה' ליעקב אשר פדה את אברהם כי ע"י מדת יעקב בחי' רחמנות הוא מעורר את האהבה בחי' אברהם.

וז"ש [וזה שכתוב] וימררו את חייהם. פי' וביאור הכתוב כי הנה הכתוב אומר איך שע"י גלות מצרים צריך הוא לשית עצות בנפשו לצעוק אל ה' בתפלה ולהתמרמר במר נפשו על חייו דהיינו על חיות אלהות שבתוכו שהוא חיות העיקרית של האדם. משא"כ [מה שאין כן] חיי עוה"ז [עולם הזה] אינם נקראים חיים כלל.

וזהו בעבודה קשה. כי עבודה שבלב זו תפלה לצעוק אל ה' בבחי' צעק לבם בשביל גילוי אלהותו ית' כמ"ש רוממות אל בגרונם שהוא התגלותו ית' ע"י בחי' הגרון הנ"ל. ועי"ז וחרב פיפיות בידם להכרית כל

הקליפות ותאוות שיש לאדם. והנה כמו למשל חרב שהיא של ברזל קשה יכולה לעמוד אפי' בפני דבר קשה כאבנים ולא תפגום בהכאתו בהם. משא"כ אם היה הברזל רך. כך התפלה צריכה להיות קשה. ולכן נק' עבודה קשה דהיינו לקרוא לה' לעמוד נגד כל מונע מבית ומבחוץ ולשבר כל הקליפות ותאוות החזקות להיות לבו נשבר בקרבו. ואפילו אם הוא כלב האבן ימוס.

והנה כ"ז [כל זה] הטורח הוא בשביל הגלות משא"כ כשהיה בית המקדש קיים שלא היו צריכין לתפלה כי אז היה התגלות אלהותו במוחו ומחשבתו של אדם בהתרחבות (להאיר) [להעיר] את האהבה מקרב איש ולב עמוק בעומק המחשבה בלבד:

ד. גלות בלימוד התורה - 'ליבון הלכתא'

וכן בענין התורה בזמן הגלות הוא בחומר ולבנים וגו'. וכמ"ש בר"מ.

והענין הוא דכתיב ששים המה מלכות ושמונים פלגשים ועלמות אין מספר אחת היא יונתי תמתי. ופי' בזוהר ששים המה מלכות אלו ששים מסכתות. ושמונים פלגשים אלו ברייתות. ועלמות אין מספר אלו ההלכות. אחת היא יונתי תמתי וגו'.

ופי' תמתי שלימתי שאין שלימות אצלו כביכול זולת כנס"י כמ"ש והארץ הדום רגלי. וכתיב בנים אתם להוי' אלקיכם וברא כרעא דאבוה הוא.

והיינו מפני גילוי יחודו ית' בעולמות עליונים הוא בכל צבא מעלה כמ"ש וצבא השמים לך משתחוים שבטלים אליו במציאות בפועל ממש. אך בעולמות התחתונים הנה עכו"ם המורדים ופושעים בו רק מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ליחד לבבם לאחד ולבטל רצונם מפני רצונו.

והוא כמו למשל אברי האדם שבטלים אליו ואפילו הרגלים שהוא לבר מן גופא ואפי' צפורני רגלו והיינו כל זמן שדבוקים בו. אבל כשנפרד אחד מאבריו. וכן צפורן הפורש מן האדם שוב אינו נחשב מכלל האדם מפני שאינו בטל אליו.

וכך בנפש האדם כתיב לתאוה יבקש נפרד שנפרד מיחודו ית' והוא כמו אבר הפורש מן האדם והרי זה כאלו נקטע אחד מאבריו או נקיץ צפורן

אחד מן הקומה שלימה של יוצר בראשית כביכול. אבל הבא לדבקה בו באמת הוא בטל לגמרי אליו ואין לו רצונות אחרים כלל כמו שכתוב מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ כו'. צור לבבי וחלקי וגו'. ועושה הקומה שלימה כביכול ולכן נק' תמתי.

והנה באתדל"ת [באתערותא דלתתא] אתדל"ע [אתערותא דלעילא] כמ"ש אני לדודי ועלי תשוקתו כי כמו שמעורר התשוקה בחדות ה' לעשות נחת רוח ליוצרו בשמחה כמ"ש ישמח ישראל בעשיו כך חדות ה' היא מעוזו וישמח ה' במעשיו.

וזהו ובלבנים דא לבון הלכתא כי הנה כתיב שחורה אני ונאוה פי' כי התורה שבע"פ [שבעל פה] היא נראית לעין כל בבחי' שחורה שאין נראה בה שום אור כלל לפי שמדברת בעניני עולם הגשמי בעניני זרעים ובדבר שבממון בין איש לרעהו. אבל באמת ונאוה שכל הדברים שבה יסודתם בהררי קדש מחכמה עלאה שכך עלה ברצונו וחכמתו ית' חכים ולא בחכמה ידיעא כו'. וזהו לבון הלכתא שההלכות הנראות כשחורות צריך ללבנם בלובן העליון ע"י חדות ה' היא השמחה אמתית בה' אחד ולהבטל ברצונו ולא יבקש רצון אחר זולת רצונו ית' המלובש בתורתו.

וזהו קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך. פי' לך לעצמך כי ישראל עלו במחשבה תחלה וע"כ קומי לך להתכלל באחד.

והנה עד"ז [על דרך זה] מתעורר למעלה בחינת לובן העליון בהתגלות בבחי' הארת פנים. דהיינו התעוררות השמחה וחדות ה' צהבו פניו. כמ"ש יאר פניו אתנו סלה שהארת פניו היא אתנו ועל ידינו כפי מה שאנו מעוררים בחי' התגלות אלהותו כמ"ש כמים הפנים לפנים כו'.

והנה תכלית ושלימות הגילוי הזה יהיה לעתיד לבא לימות המשיח שאז עין בעין יראו כבשעת מ"ת ויותר מזה שאילו בשעת מ"ת לא היה רק לפי שעה משא"כ לימות המשיח יהיה גילוי אלהותו לעד ולעולמי עולמים בלי הפסק. וזהו סלה שהוא לשון נצח.

והנה בזמן הגלות צריך עמל ויגיעה רבה לקבוע בלבו השמחה אמתית בה' שהוא לבון הלכתא משא"כ לימות המשיח אז וראו כל בשר יחדו:

ה. גלות בלימוד התורה - 'ברייתא'

וכן בענין ובכל עבודה בשדה דא ברייתא. כי ברייתא בחי' לבר מן גופא שהם אברים החצוניים. והמשנה נק' אברים הפנימיים. וכל דבר שהוא שנוי בברייתא הוא מרומז במשנה כמו שאמר אילפא מאן דשאיל לי בברייתא ולא פשטינא ליה ממתניתין. פי' פשטינא מלשון פשט את ידו שהוא לשון הושטת יד ואמר שיושיט את ידו ממתניתין לבאר הדין השנוי בברייתא ולא היה צריך ללמוד הברייתא בפ"ע [בפני עצמה] כיון שהיא נכללת במתניתין. אך לא כל אדם זוכה לזה ושמו מוכיח עליו שלכן נק' אילפא מלשון אאלפך חכמה אאלפך בינה ולכן היה מבין דין הברייתא מתוך המשנה. אבל אנחנו צריכין ג"כ [גם כן] לעסוק בדין הברייתא מתוך המשנה.

וזהו ובכל עבודה בשדה. וזהו כמו למשל שמביא חטים מתוך הבית וזורעי' בשדה מחוץ לעיר כך העוסקים בברייתא בדין השנוי במתניתין.

והנה תכלית ירידה והגלות היא צורך עלייה גדולה שיאיר אור ה' בגילוי רב לימות המשיח:

ו. הדילוג – החידוש בגאולה בעקבות הגלות – מהי העליה שבאה דוקא אחר הירידה

וזהו קול דודי הנה זה בא מדלג על כו'. פי' מלמעלמ"ט [מלמעלה למטה]. על ההרים. פי' כאדם שקופץ מהר להר ועי"כ [ועל ידי כן] הולך הרבה ביחד כך הנה ההרים העליונים הם בחי' חסד דאצי' שהוא חסד ה' ממש בגילוי רב ועצום ואתעדל"ע [ואתערותא דלעילא] הוא ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] אע"פ שיש הרבה מדרגות בנתיים.

מקפץ על הגבעות. פי' גבעות הם האמהות בחי' מקבלים מן ההרים. דהיינו אפי' מי שאין לו בחי' האהבה מצד עצמו אך מפני שרואה ושומע תפלות אחרים מתעורר בו ג"כ.

ז. גלות במידות

והנה ארז"ל על ג' דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה (זו תפלה) ועל גמ"ח [גמילות חסדים] שהם עצמן תקוני המדות שבין אדם למקום ושבין אדם לחבירו. והנה בענין תורה ותפלה כבר נתבאר בפסוק איך שהוא בחי' הגלות וכמ"ש לעיל.

ובא ג"כ לפרש בענין תקוני המדות וזה נק' את כל עבודתם אשר עבדו בהם. כי העבודה היא מהם ובהם עצמן לתקן מדותיהם. ולזה צריך טורח עמל ויגיעה גדולה להפך מן ההפוך אל ההפוך ולשנות דרכו וטבעו ונק' עבודה מלשון עורות עבודים שצריך לעבד את המדות שיהיו מתוקנים לה' לבדו:

איך נתקן את המדות?

ועצה היעוצה לזה מ"ש [מה שכתוב] בפרך ויש בו ב' פירושים. אחד לשון טורח ומלאכה כבידה. ולא מפני כבדות המלאכה מחמת עצמה אלא כעין שדרשו רז"ל גבי פרעה בפרך נתן מלאכת נשים לאנשים שהגם שבאמת מלאכת נשים קלה ממלאכת האנשים אעפ"כ [אף על פי כן] היתה כבידה עליהם מפני שהוצרכו לשנות טבעם ורגילותם. וכן בענין תקוני המדות אהוי"ר שבין אדם למקום. הן בבחי' סור מרע הן בבחי' וע"ט [ועשה טוב] צריך הוא לשנות רגילותו וטבעו.

ופי' הב' הוא לשון פה רך. וזה ישים האדם ללבו כמו כעס וקנאה וגדלות והתרוממות אחד על חבירו. זה הכלל מענה רך ישיב חימה. ולא חימה של חבירו בלבד אלא אף חימה שבו. דהיינו כל המדות רעות שבין אדם לחבירו שיסודם היא בחי' גבורות. והמ"י [והמשכיל יבין]:

נקודה למחשבה

- "ארדה נא וארא", "אנכי ארד עמך מצרימה" ועוד שלל הביטויים בתורה המתייחסים לה' כדמות הנעה, מרגישה, חושבת, וכדו'... הביטויים הללו קשים לאמירה על הקב"ה אשר "אינו דמות הגוף ואינו גוף". ואכן, הרחיקו המפרשים את הדברים מפשטם וביארו שכינויים אלו הם רק 'לשבר את האוזן', או על דרך השלילה – שלא תגיד שהקב"ה לא מסוגל לחשוב, אבל לא שאכן הוא חושב וכו'.
לכאורה, לפי תורת החסידות שהעצימה והדגישה ש"הצמצום אינו כפשוטו" – הדבר עוד יותר מתבקש. כל מציאות הצמצום וה'הגבלה' של הקב"ה למקום מסויים, רגש מסויים או מחשבה מסויימת – מופרך לחלוטין ונוגע בכפירה באחדות ה'.
אבל אם כן, מדוע התורה בכל זאת התבטאה כך בלי סוף פעמים?! הקב"ה בחר להתגלות אלינו ו'לספר' לנו על עצמו בביטויים אלו. אז אם כן, מהי המשמעות של הביטויים הללו?
אמנם, במאמר שלנו אנחנו רואים דבר מיוחד.
אדמו"ר הזקן מבקש ומתעקש להבין מה הכונה "**אנכי ארד עמך מצרימה**". ומבאר, שהמשמעות היא לא ירידה 'פיזית' חלילה, אלא שהכרת ה'אנכי' – ההכרה שלנו באחדות ה' – ירדה 'מצרימה', נתקעה במקום שלא מחלחל לתודעה ולאישיות שלנו. ואכן כביכול הקב"ה נמצא בגלות, כי לא מכירים אותו פה בעולמינו.
והדבר דורש מאיתנו העמקה נוספת במשמעות "**צמצום לא כפשוטו**" אותו העצימה ולימדה תורת החסידות: הקב"ה נמצא גם בגבול, גם בעולמות המוגבלים והוא בהחלט מתייחד עם עולם האצילות – מוחין ומידות – "איהו וגרמוהי חד איהו וחיוהי חד". וביתר בהירות הדבר התבטא בכך שפעם דובר עם הרבי מליובאוויטש בשיחה – והרבי הסכים לכך – שאחת ההוכחות מי סובר בחכמי ישראל הקדמונים 'צמצום אינו כפשוטו' היא האם לשיטתם המציאות היא

אחיזת עיניים או לא: מי שחושב שהמציאות היא רק 'אחיזת עיניים' – חושב ש'**צמצום כפשוטו**', ה' חלילה מוגבל מלהיות גם בתוך העולמות התחתונים, והכל רק 'אחיזת עיניים'; אך מי שסובר שהמציאות אינה אחיזת עיניים – הוא הסובר שה'**צמצום אינו כפשוטו**', משום שהקב"ה נמצא בתחתונים, וכפי שנמצא בבלי גבול הוא גם נמצא בגבול – ושורה ומחיה גם את התחתונים.

אמנם יש בכך אריכות דברים, וכאשר אנו נפתחים לשאלות אנו מגלים שעלינו ללמוד ולעיין היטב בדברי החסידות: החל משער היחוד והאמונה בספר התניא, ממשיך למאמרים בתורה אור (לדוג' פרשת וירא ד"ה, 'פתח אליהו') וליקוטי תורה (לדוג' הוספות לויקרא "להבין מה שכתוב באוצרות חיים") עד לצדיקי ומורי דורינו העסוקים בללמד אותנו דעת הוי'.

החוברת מוקדשת

לעילוי נשמת

החייל הקדוש שובאל בן שלומית הי"ד

שנהרג על קידוש ה'

לרפואת:

הרב יצחק פיוויש בן בריינא מלכא שליט"א

הרב בנימין דב בן רחל סימא שליט"א

הרב מנחם בן ציון בן גוטע פערל שליט"א

הרב שניאור זלמן מרדכי בן שיינא נעטל שליט"א

חוברת זו מחולקת ללומדי המאמר השבועי.

רוצים חוברות בישיבה ואין לכם?

אפשר להתקשר למספר המופיע מטה או לשלוח מייל.

תרומות יתקבלו בברכה

לתרומות והקדשות חייגו 058-630-1888

לקבלת החוברת במייל:

mamar.shvuei@gmail.com

●●●

להצטרפות לדיונים על המאמר השבועי
בקבוצת המייל שלנו:

mamar.shvuei@gmail.com

לתרומות בביט/פייבוקס:

054.779.3987

יש לציין 'עבור המאמר השבועי'

לתרומות באתר ←

הַמַּאֲמָר הַשְּׁבוּעִי

מיזם "הַמַּאֲמָר הַשְּׁבוּעִי" בא לתת לכל אחד ואחד את האפשרות ללמוד חסידות בהעמקה ובהבנה, תוך דגש על חיבור התורות העמוקות לחיי היומיום שלנו.

במסגרת זו לומדים מידי שבוע מאמרי חסידות יסודיים בהבנה, בעמקות ובבהירות.

אנכי יירד מצרימה?! השתגעת?

האם אנחנו מסוגלים להכיר ולהתוודע לאחדות ה' בעולם הזה הגשמי? המאמר שלנו מלמד אותנו איך ה'אנכי' – ההכרה בה' אחד, ירדה מצרימה, ומה הדרך שאיתה מגלים את אחדות ה' עד כי "מלאה הארץ דעה את ה'" **מאמר גאולי ראשון לימי השובבי"ם**. שווה ביותר.